

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

"Διαχείριση και επιχειρηματικότητα στις πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες"

(για επαγγελματίες με υπόβαθρο στις
Τέχνες και τις Ανθρωπιστικές
Επιστήμες (Α&Η))

www.fenice-project.eu

Με συγχρηματοδότηση από το
πρόγραμμα «Erasmus+»
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΣΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Συμφωνία επιχορήγησης αριθ.
2020-1-BG01-KA203-079193

Ιδρύματα:

Varna University of Management
(Βουλγαρία)

Ακαδημαϊκό Διαδίκτυο GUnet (Ελλάδα)

Universitatea Nationala De Arte (Ρουμανία)

Universidade Portucalense (Πορτογαλία)

Univerzitet U Novom Sadu (Δημοκρατία της
Σερβίας).

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παραγωγή της παρούσας δημοσίευσης δεν συνιστά αποδοχή του περιεχομένου, το οποίο αντανακλά τις απόψεις μόνο των δημιουργών, και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρει ουδεμία ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που εμπεριέχονται σε αυτήν

Contents

I. Εισαγωγή	2
II. Σύνοψη μαθήματος.....	4
III. Αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα.....	5
IV. Περιεχόμενο του μαθήματος	7
Ενότητα 1: Κατανόηση της επιχειρηματικότητας στις ΠΔΒ.....	8
Ενότητα 2: Επιχειρηματική πρακτική – Μοντελοποίηση μιας επιχείρησης ΠΔΒ.....	9
V. Φόρτος εργασίας και δομή τάξης.....	10
Ενότητα 1: Κατανόηση της επιχειρηματικότητας στις ΠΔΒ.....	11
Ενότητα 2: Επιχειρηματική πρακτική - Μοντελοποίηση μιας επιχείρησης ΠΔΒ	11
VI. Χαρακτηριστικά του μαθήματος	15
VII. Μεθοδολογικές κατευθυντήριες γραμμές για την παράδοση	16
VIII. Γενική λίστα αναγνώσεων	20

ΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ:

Αυτό το έργο αδειοδοτείται βάσει διεθνούς άδειας Creative Commons Αναφορά Δημιουργού - Μη Εμπορική Χρήση – Παρόμοια Διανομή 4.0. Είστε ελεύθεροι να:

- μοιραστείτε — αντιγράψτε και αναδιανείμετε το υλικό σε οποιοδήποτε μέσο ή μορφή
- προσαρμογή — διασκευή, μετασχηματισμός και αξιοποίηση του υλικού

υπό τους ακόλουθους όρους:

- Αναφορά — Πρέπει να αναφέρετε την κατάλληλη αναφορά, να παράσχετε έναν σύνδεσμο προς την άδεια χρήσης και να υποδείξετε εάν έγιναν αλλαγές. Μπορείτε να το κάνετε με οποιονδήποτε εύλογο τρόπο, αλλά όχι με οποιονδήποτε τρόπο που υποδηλώνει ότι ο δικαιούχος υποστηρίζει εσάς ή τη χρήση σας.
- Μη εμπορική — Δεν επιτρέπεται η χρήση του υλικού για εμπορικούς σκοπούς.
- Παρόμοια διανομή — Εάν αναμείξετε, μετασχηματίσετε ή αναπτύξετε το υλικό, πρέπει να διανείμετε τις συνεισφορές σας με την ίδια άδεια χρήσης με το πρωτότυπο.

I. Εισαγωγή

Το μάθημα αυτό αναπτύσσεται στο πλαίσιο του σχεδίου *"Προώθηση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας στις πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες (ΠΔΒ) μέσω της διεπιστημονικής εκπαίδευσης (FENICE)* με την υποστήριξη του προγράμματος Erasmus+ της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Έχει σχεδιαστεί για επαγγελματίες με υπόβαθρο στις Τέχνες και τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες (Α&Η) που επιθυμούν να επιδιώξουν την αυτοαπασχόληση ή να διαχειριστούν δημιουργικές ομάδες στην καριέρα τους. Γενικότερα, το μάθημα θα ήταν χρήσιμο για κάθε δημιουργό καθώς παρέχει μια ολοκληρωμένη κατανόηση των επιχειρηματικών και διαχειριστικών πρακτικών που καθορίζουν τις σύγχρονες δημιουργικές και πολιτιστικές επιχειρήσεις. Ο γενικός στόχος είναι η ανάπτυξη των βασικών δεξιοτήτων που απαιτούνται για την επιτυχία της σταδιοδρομίας και τον δημιουργικό αντίκτυπο., καθώς και για την έναρξη έργων που εμπίπτουν στο πεδίο δραστηριοτήτων απόκτησης βιωμάτων (experience economy).

Το μάθημα είναι διεπιστημονικό και παρουσιάζει τη θεωρία και την πρακτική της επιχειρηματικότητας και της διοίκησης, συνδυάζοντας καθοδηγούμενες και πρακτικές δραστηριότητες μάθησης.

Οι ΠΔΒ είναι περιεχόμενο, γνώση και τεχνολογικά προσανατολισμένες και, ως τέτοιες, υπόκεινται εξ ορισμού σε διεπιστημονική έρευνα και εκπαίδευση. Οι ΠΔΒ συνδυάζουν τη δημιουργία (συχνά από καλλιτέχνες ή σχεδιαστές), την παραγωγή (συχνά από επιχειρήσεις) και τη διανομή (συχνά από πολυεθνικές) αγαθών και υπηρεσιών που είναι πολιτιστικού χαρακτήρα και συνήθως προστατεύονται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.

Η ανάπτυξη των επιχειρηματικών και διαχειριστικών δεξιοτήτων των καλλιτεχνών θα παράσχει στις ΠΔΒ προσεκτικά μελετημένους, καινοτόμους και αυτόνομους όσο αφορά τη βιωσιμότητα επαγγελματίες που μπορούν να οδηγήσουν και να συμβάλουν στη βιώσιμη λειτουργία της δημιουργικής οικονομίας

Για τους σκοπούς του παρόντος αναλυτικού προγράμματος, οι ΠΔΒ νοούνται κατά την έννοια του Πράσινου Βιβλίου *για τις δυνατότητες των ΠΔΒ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής [COM (2010) 183 Τελικό]* και αναφέρονται ιδίως στα εξής:

- (1) Τέχνες του θεάματος,
- (2) Εικαστικές τέχνες,
- (3) Πολιτιστική κληρονομιά,
- (4) Φίλμ, DVD και βίντεο,
- (5) Τηλεόραση και ραδιόφωνο,
- (6) Βιντεοπαιχνίδια,
- (7) Νέα μέσα,
- (8) Μουσική,
- (9) Βιβλία και τύπος,

(10) Αρχιτεκτονική και σχεδίαση (συμπεριλαμβανομένης της σχεδίασης γραφικών, της σχεδίασης μόδας, της διαφήμισης)

Πολιτιστικές βιομηχανίες είναι οι βιομηχανίες που παράγουν και διανέμουν αγαθά ή υπηρεσίες που κατά τη στιγμή της ανάπτυξής τους θεωρούνται ότι έχουν ένα ειδικό χαρακτηριστικό, μια χρήση ή έναν σκοπό που ενσαρκώνει ή μεταφέρει πολιτιστικές εκφράσεις, ανεξάρτητα από την εμπορική αξία που μπορεί να έχουν (1-9).

Δημιουργικές βιομηχανίες είναι εκείνες οι βιομηχανίες που χρησιμοποιούν τον πολιτισμό ως εισροή και έχουν πολιτιστική διάσταση, αν και οι εκροές τους είναι κυρίως λειτουργικές (10).

Το μάθημα εκπονήθηκε από μια κοινή ομάδα εμπειρογνομόνων και ερευνητών από το Varna University of Management (Βουλγαρία), το Ακαδημαϊκό Διαδίκτυο GUnet (Ελλάδα), το Universitatea Nationala De Arte (Ρουμανία), το Universidade Portucalense (Πορτογαλία) και το Univerzitet U Novom Sadu (Δημοκρατία της Σερβίας). Συμβάλλει στην ανάπτυξη και τη βελτίωση της επιχειρηματικής εκπαίδευσης των ΠΔΒ στην Ανατολική και Νότια Ευρώπη σε επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ώστε να ευθυγραμμιστεί με τις εξελίξεις των επιχειρήσεων και την προσφορά κατάρτισης στη Βόρεια Ευρώπη και τις ΗΠΑ.

II. Σύνοψη μαθήματος

Σκοπός του μαθήματος αυτού είναι να παράσχει πολύπλευρη εικόνα της λειτουργίας των επιχειρήσεων ΠΔΒ και να συζητήσει τα πρακτικά και θεωρητικά ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι επαγγελματίες και οι επιχειρηματίες του χώρου αυτού. Βασίζεται στη διεπιστημονική προσέγγιση που αφορά τις ΠΔΒ για να δείξει πώς η δημιουργικότητα και ο πολιτισμός μπορούν να εμπορευθούν βιώσιμα και να δημιουργήσουν βιώσιμες και καινοτόμες επιχειρήσεις.

Από την άποψη αυτή, οι **στόχοι** της πορείας είναι η

- Βελτίωση των επιχειρηματικών και διαχειριστικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων που σχετίζονται με τις ΠΔΒ
- Δημιουργία ικανοτήτων για τη δημιουργία και την εργασία σε πολιτιστικές και δημιουργικές ομάδες, εδραιωμένες σταθερά στην οικονομική πραγματικότητα και στο σύγχρονο πολιτιστικό πλαίσιο
- Εξοικείωση των ασκουμένων με τις κύριες πτυχές της αυτοαπασχόλησης στις ΠΔΒ, όπως η προσωπική προώθηση στο διαδικτυακό περιβάλλον, η οργάνωση καλλιτεχνικών εκδηλώσεων και η καλλιτεχνική έρευνα
- Προώθηση της κοινωνικής αλλαγής, της λογοδοσίας και της καινοτομίας με βάση τη δημιουργικότητα

Λαμβάνοντας υπόψη τις **στρατηγικές/μεθοδολογίες διδασκαλίας-μάθησης**, η κύρια προσέγγιση σε αυτό το μάθημα είναι η βιωματική μάθηση. Κατά συνέπεια, ο κύκλος αυτός χρησιμοποιεί διαφορετικές μεθόδους διδασκαλίας, μάθησης και αξιολόγησης, σύμφωνα με τις ανάγκες των μαθητών και τους στόχους της μάθησης. Οι διδακτικές μεθοδολογίες σχεδιάστηκαν για να ενισχύσουν την αυτόνομη εργασία, σεβόμενες παράλληλα την ποικιλομορφία και τις ανάγκες των μαθητών, επιτρέποντας ευέλικτες μεθόδους μάθησης.

Το μάθημα αυτό αποσκοπεί στην προώθηση ενός ενεργού εκπαιδευτικού περιβάλλοντος, αποδεδειγμένα αποτελεσματικού στην ανάπτυξη γνωστικών δεξιοτήτων ανώτερης τάξης. Συμμετέχοντας σε μια ενεργή και συμμετοχική διαδικασία μάθησης, ενισχυμένη από την ενσωμάτωση των ψηφιακών τεχνολογιών, οι φοιτητές παρεμβαίνουν άμεσα στην κατασκευή της γνώσης, στην ανάκριση και στη συνδημιουργία της. Σε αντίθεση με τις συμβατικές προσεγγίσεις, γενικά παθητικές και μονής κατεύθυνσης, οι μαθητές γίνονται το κέντρο της μαθησιακής διαδικασίας και ο εκπαιδευτής/δάσκαλος αναλαμβάνει τον ρόλο του μεσολαβητή.

III. Αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Μετά την ολοκλήρωση του κύκλου μαθημάτων, οι εκπαιδευόμενοι θα είναι σε θέση να

- Ερμηνεύουν τα βασικά χαρακτηριστικά της οικονομίας των κλάδων του πολιτισμού και της δημιουργικότητας, των σημαντικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι βιομηχανίες, όπως η τεχνολογική, η νομική και η οικονομική - και των πολιτικών που υιοθετούνται για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων
- Αναπτύσσουν μοντέλα για δημιουργικές επιχειρηματικές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένου του στρατηγικού σχεδιασμού για πρωτοβουλίες επιχειρηματικότητας, καινοτόμων μεθόδων για τη δημιουργία κεφαλαίων, τη διαχείριση των ενδιαφερόμενων μερών και την ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων, τις δομές διακυβέρνησης των δημιουργικών επιχειρήσεων κ.λπ.
- Εντοπίζουν νέες ευκαιρίες στο πλαίσιο κοινωνικών και επιχειρηματικών προβλημάτων και αναπτύσσουν επιχειρηματικές λύσεις, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα πηγές εσόδων που επιτυγχάνουν οικονομική βιωσιμότητα
- Εργάζονται σε διεπιστημονικές ομάδες ΠΔΒ
- Σχεδιάζουν καλλιτεχνικές εκδηλώσεις (εκθέσεις, εργαστήρια, προωθητικές ενέργειες κ.λπ.) και εκστρατειών προώθησης μέσω Διαδικτύου

Επιπλέον, το μάθημα ενθαρρύνει την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Πλαισίου *Ικανοτήτων για την Επιχειρηματικότητα (EntreComp)*¹. Οι ικανότητες παρουσιάζονται ανά τομέα και με αναφορά στο κατά πόσον βελτιώνονται (όταν αναπτύσσονται αποτελεσματικά εντός του πεδίου των περιεχομένων που προβλέπονται για το μάθημα) ή/και αξιολογούνται (όταν υπόκεινται σε αξιολόγηση), και όσον αφορά τις δύο Ενότητες περιεχομένου που προτείνονται στο πλαίσιο αυτού του κύκλου μαθημάτων - Ενότητα 1: Κατανόηση της επιχειρηματικότητας στις ΠΔΒ και στην Ενότητα 2: Επιχειρηματική πρακτική – Μοντελοποίηση μίας ΠΔΒ Επιχείρησης - οι οποίες αναλύονται περαιτέρω στο τμήμα IV του παρόντος αναλυτικού προγράμματος.

¹ <http://europa.eu/!kR69Tb>

Πεδίο ικανοτήτων	Ικανότητα	Σύντομη περιγραφή	Ενότητα 1		Ενότητα 2	
			Βελτιω- μένη	Αξιολόγη- ση	Βελτιωμέ- νη	Αξιολόγη- ση
Ιδέες και ευκαιρίες	1.1 Εντοπισμός ευκαιριών	Χρησιμοποιήστε τη φαντασία και τις ικανότητές σας για να εντοπίσετε ευκαιρίες για τη δημιουργία αξίας	✓	✓		
	1.2. Δημιουργικότητα	Ανάπτυξη δημιουργικών και χρήσιμων ιδεών				
	1.3. Όραμα	Εργαστείτε προς την κατεύθυνση του οράματός σας για το μέλλον				
	1.4. Αξιολόγηση ιδεών	Αξιοποιήστε στο έπακρο τις ιδέες και τις ευκαιρίες	✓	✓		
	1.5. Δεοντολογική και βιώσιμη σκέψη	Αξιολόγηση των συνεπειών και του αντικτύπου των ιδεών, των ευκαιριών και των δράσεων				
Πόροι	2.1 Αυτοεπίγνωση και αυτοαποτελεσματικότητα	Πίστεψε στον εαυτό σου και συνέχισε να αναπτύσσεσαι				
	2.2 Κίνητρα και επιμονή	Παραμείνετε συγκεντρωμένοι και μην τα παρατάτε				
	2.3 Κινητοποίηση των πόρων	Συγκεντρώστε και διαχειριστείτε τους πόρους που χρειάζεστε			✓	✓
	2.4 Χρηματοοικονομική και οικονομική γνώση	Ανάπτυξη χρηματοοικονομικής τεχνογνωσίας			✓	✓
	2.5. Κινητοποίηση άλλων	Εμπνεύστε, ενθαρρύνετε και φέρτε άλλους στο σκάφος				
Σε δράση	3.1 Ανάλυση πρωτοβουλίας	Κάν' το.				
	3.2 Σχεδιασμός και διαχείριση	Ιεράρχηση, οργάνωση και παρακολούθηση			✓	✓
	3.3 Αντιμετώπιση της αβεβαιότητας, της ασάφειας και του κινδύνου	Λήψη αποφάσεων σχετικά με την αβεβαιότητα, την ασάφεια και τον κίνδυνο				
	3.4 Συνεργασία με άλλους	Ομαδοποίηση, συνεργασία και δίκτυο			✓	✓
	3.5 Μάθηση μέσω της εμπειρίας	Μάθετε κάνοντας				

IV. Περιεχόμενο του μαθήματος

Το περιεχόμενο του μαθήματος αναφέρεται στις ακόλουθες βασικές εκτιμήσεις και αιτιολογίες των ΠΔΒ:

- Η αμοιβαία κατανόηση και κατανόηση μεταξύ της καλλιτεχνικής δημιουργικότητας και της οικονομίας/διαχείρισης, για τη σκοπιμότητα και την οικονομική βιωσιμότητα ενός προϊόντος/έργου ΠΔΒ είναι απαραίτητη. Οι επαγγελματίες και των δύο τύπων προφίλ πρέπει να γνωρίζουν την ανάγκη ανάπτυξης και απασχόλησης δεξιοτήτων για ομαδική εργασία και συνεργασία.
- Η ανάπτυξη της δημιουργικής διαδικασίας διαφέρει από τη μεταβίβασή της σε τρίτους, επομένως κάθε συμμετέχων στο μάθημα πρέπει να αποκτήσει επιχειρηματική πειθαρχία (για να δει αν μπορεί να εφαρμοστεί με τη μορφή διαγραμμάτων που αφορούν κάθε καλλιτεχνική πειθαρχία).
- Το βασικό χαρακτηριστικό της δημιουργικής οικονομίας είναι η μετατροπή της καλλιτεχνικής αξίας σε οικονομική αξία, ως εκ τούτου, όλα τα χαρακτηριστικά που δίνουν αξία σε ένα καλλιτεχνικό προϊόν θα πρέπει να αποτιμηθούν ως οικονομικές αξίες (δημιουργώντας έτσι επιχειρήσεις): η μοναδικότητα, η μη τυποποίηση ως αδυναμία αναπαραγωγής, η τεχνολογική διαδικασία, η αναγνώριση, τα πνευματικά δικαιώματα κ.λπ., δηλαδή η κατανόηση του καλλιτεχνικού προϊόντος σε σχέση με την αγορά είναι ουσιώδης.
- Η δημιουργικότητα θα πρέπει να είναι το κύριο εργαλείο και ικανότητα για εργασία στο πλαίσιο των ΠΔΒ. Συνήθως εκλαμβάνεται ως φυσική ικανότητα, η ατομική δημιουργικότητα που χρησιμοποιείται στην ομαδική εργασία μπορεί να επιταχύνει τον εξελικτικό ρυθμό των ιδεών μέσα σε μια ομάδα όταν χρησιμοποιείται στην ομαδική εργασία βάσει έργου. Κατά τη διάρκεια έργων ΠΔΒ, κάθε είδος δημιουργικότητας θα μπορούσε να είναι η ειδοποιός διαφορά στην προστιθέμενη αξία και στην ικανότητα σε μια ανταγωνιστική αγορά - σκέψη εκτός τετριμμένων (thinking outside the box), αποφυγή των κλισέ, μόνιμη προσαρμογή στη σύγχρονη πραγματικότητα - ανεξαρτητως της φύσης των έργων είτε αυτή είναι πολιτισμική, οικονομική ή τεχνολογική.
- Στο πλαίσιο μιας ομάδας έργου ΠΔΒ, όλα τα μέλη είναι/πρέπει να είναι δημιουργικά, αν και μόνο αυτά με καλλιτεχνικό υπόβαθρο (A & H) είναι δημιουργοί, από την άποψη των επαγγελματικών δεξιοτήτων στην τεχνολογία καλλιτεχνικής μεταφοράς. Οι δημιουργοί υποκινούνται από το σύγχρονο πολιτιστικό και δημιουργικό πλαίσιο, από την έκθεση των ΜΜΕ στο τελικό προϊόν των έργων και προφανώς από τα οικονομικά οφέλη των ΠΔΒ δραστηριοτήτων. Η σκοπιμότητα, η οικονομική βιωσιμότητα και η πιθανή επιτυχία του προϊόντος της ομάδας ΠΔΒ μπορούν να εξασφαλιστούν ή να αξιολογηθούν θετικά μόνο μέσω της οικονομικής και διαχειριστικής εμπειρογνωμοσύνης που παρέχουν τα μέλη της ομάδας με οικονομικό υπόβαθρο. Το πολιτιστικό πλαίσιο πρέπει οπωσδήποτε να αξιολογείται συνεχώς από κοινού στο πλαίσιο της ομάδας, τόσο από τους καλλιτέχνες όσο και από τους ειδικούς ΠΔΒ στους τομείς της οικονομίας/της διοίκησης. Είναι επίσης απαραίτητο να υπάρχει ένα ορισμένο επίπεδο κατανόησης εντός της ομάδας ΠΔΒ - η πρόσβαση σε άλλη

καλλιτεχνική δημιουργικότητα έναντι οικονομικής σκοπιμότητας- και πρέπει πάντα να επιτυγχάνεται ισορροπία για τη διαρκή ανάπτυξη του έργου.

- Οι κύριοι παράγοντες συνήθως δηλώνουν πολιτιστικές πολιτικές που επηρεάζονται από την καθυστέρηση, το πρωτοχρονικό και τον αντιδραστικό παραδοσιακό χαρακτήρα. Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένες εξαιρέσεις: πολιτιστικά ιδρύματα που χρηματοδοτούνται έργα ΠΔΒ μέσω διαγωνισμών, ιδιωτικοί φορείς με σύγχρονα οράματα σχετικά με τις ΠΔΒ, νέες γκαλερί, πολιτιστικά/καλλιτεχνικά κέντρα, ανεξάρτητες γκαλερί, ιδιωτικές επιχειρήσεις ως πολιτιστικοί φορείς/μη κυβερνητικοί οργανισμοί, τοπικές αρχές που ενδιαφέρονται για νέα πολιτιστικά οράματα για τις πόλεις/περιφέρειές τους. Οι παράγοντες στις πολιτιστικές πολιτικές είναι είτε συμβατικοί (κρατικοί, θεσμικά ή χρηματοδοτούμενοι) είτε εναλλακτικοί (ανεξάρτητες/νέες γκαλερί, ιδιωτικά αρχιτεκτονικά/σχεδιαστικά γραφεία, ανεξάρτητα πολιτιστικά φεστιβάλ, μέσα ενημέρωσης, γκαλερί, κινηματογράφος, design, πολυμέσα κ.λπ.).
- Το Τεστ της Πραγματικότητας - ακόμη και πριν από την πανδημία, ήταν προφανές ότι η χρηματοδότηση των ΠΔΒ συνδέεται όλο και περισσότερο με ορισμένα σημαντικά θέματα - αφορά τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, ιδίως εντός του αστικού περιβάλλοντος, της οικολογίας, της ανακύκλωσης, της συμμετοχής για την εξεύρεση λύσεων για κοινωνικά προβλήματα, τη διατήρηση και την αποκατάσταση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η τέχνη για χάρη της τέχνης δεν αποτελεί πλέον επιλογή για δημόσια χρηματοδότηση. Η έκθεση στα μέσα ενημέρωσης είναι απαραίτητη για κάθε δραστηριότητα/έργο ΠΔΒ, όπως κοινωνικές πλατφόρμες, το World Wide Web, δημοσιεύσεις στο διαδίκτυο, κλπ.
- Συμμετοχή σε κοινωνικές δραστηριότητες της εκπαίδευσης - όπως δημιουργικά εργαστήρια, δημιουργική εκπαίδευση νέων. Ακόμη και σε ένα τεχνολογικό περιβάλλον, μια οικονομική επιλογή για προστιθέμενη αξία είναι η δημιουργικότητα, η πρωτοτυπία, η καλλιτεχνική δημιουργία που εισάγεται στο πλαίσιο της παραγωγικής διαδικασίας και του τελικού προϊόντος.

Τα περιεχόμενα του μαθήματος χωρίζονται σε δύο μεγάλες θεματικές ενότητες, με συγκεκριμένους στόχους μάθησης και μαθησιακά αποτελέσματα η κάθε μία.

Ενότητα 1: Κατανόηση της επιχειρηματικότητας στις ΠΔΒ

Ειδικός στόχος μάθησης:

- Να δοθεί η δυνατότητα στους εκπαιδευόμενους να κατανοήσουν τη σύνδεση των ΚΠΕ με τους άλλους τομείς της οικονομίας, το δυναμικό καινοτομίας και κοινωνικής καινοτομίας τους, εστιάζοντας παράλληλα στις σχετικές καινοτόμες, συμμετοχικές και διεπιστημονικές προσεγγίσεις εργασίας στους ΚΠΕ

Συγκεκριμένα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα:

Επιπλέον των γενικών στόχων του μαθήματος, η Ενότητα 1 θα επιτρέψει στους εκπαιδευόμενους να

- αναλύουν και κατανοούν τις ΠΔΒ και τη θέση τους στην κοινωνία και την οικονομία·

- διαφοροποιούν και επιλέγουν τους τύπους έργων ΠΔΒ·
- αναγνωρίζουν θέματα ηθικής που σχετίζονται με το έργο και τα προϊόντα των ΠΔΒ·
- αναλύουν τις κύριες πτυχές της επιχειρηματικότητας και της δημιουργίας επιχειρηματικών μοντέλων σε ΚΠΕ
- διακρίνουν τους ρόλους στις ομάδες ΠΔΒ και στα κανάλια επικοινωνίας·

Θέματα

Θέμα 1.1. Δημιουργικότητα, καινοτομία και διατομεακές συνεργασίες. Πνευματική Ιδιοκτησία.

(Αναφορά στην καλλιτεχνική έρευνα, την ανοικτή επιστήμη, την κοινωνική αξία και την κοινωνική επιχειρηματικότητα)

Θέμα 1.2. Επιχειρηματικότητα, διαχείριση και ηγεσία στις ΠΔΒ.

(αναφορά σε εκκολαπτήρια, συμπλέγματα και δημιουργικές συμπράξεις σε κοινοτικό και περιφερειακό επίπεδο, ιδιαιτερότητες της πολιτιστικής και δημιουργικής ομάδας)

Ενότητα 2: Επιχειρηματική πρακτική – Μοντελοποίηση μιας επιχείρησης ΠΔΒ

Ειδικός στόχος μάθησης:

- Ενίσχυση της κατανόησης της επιχειρηματικής διαδικασίας από τους εκπαιδευόμενους, από τη δημιουργία ιδεών έως την ανάπτυξη και τη δημιουργία επιχείρησης στις ΠΔΒ, με έμφαση στη συνεργασία, τη συνδημιουργία και τη διεπιστημονικότητα.

Συγκεκριμένα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα:

Επιπλέον των γενικών μαθησιακών στόχων, η Ενότητα 2 θα επιτρέψει στους εκπαιδευόμενους να

- δημιουργούν ή/και προσδιορίζουν επιχειρηματικές ιδέες στις ΠΔΒ
- διακρίνουν τις σχέσεις μεταξύ των διαφόρων συνιστωσών της επιχείρησης και του περιβάλλοντός της
- διαχειρίζονται υλικούς, άυλους και ψηφιακούς πόρους που απαιτούνται για τη μετατροπή των ιδεών σε δράση
- προωθούν δραστηριότητες, προϊόντα και έργα των ΠΔΒ μέσω δωρεάν διαύλων επικοινωνίας (κόστος και χρήση)
- συνεργάζονται για την ανάπτυξη επιχειρηματικών ιδεών για ΠΔΒ, ιδίως με καλλιτέχνες και επαγγελματίες του πολιτισμού.

Θέματα

Θέμα 2.1: Σχεδιασμός επιχείρησης για τις ΠΔΒ: προετοιμασία επιχειρηματικού σχεδίου και παρουσίαση επιχειρηματικών ιδεών

Θέμα 2.2: Αποτίμηση αξίας: Οικονομική, Εμπορική και Πολιτιστική αποτίμηση των προϊόντων και των υπηρεσιών στις ΠΔΒ

Θέμα 2.3: Αγορά, ανταγωνισμός, κατανάλωση και εμπορική προώθηση στις ΠΔΒ

V. Φόρτος εργασίας και δομή τάξης

Όχι	Λειτουργική Ενότητα/ θέμα	Αριθμός ωρών	
		Στην τάξη	Ανεξάρτητη/ αυτοδιδασκαλία, συμπεριλαμβανομένων αναθέσεων, μελετών περιπτώσεων, έρευνας, αναγνώσεων, εργασιών βίντεο, παιχνιδιών κ.λπ.
E1	Ενότητα 1: Κατανόηση της επιχειρηματικότητας στις ΠΔΒ		
	T1.1. Δημιουργικότητα, καινοτομία και διατομεακές συνεργασίες. Πνευματική Ιδιοκτησία.	1	6
	T1.2. Επιχειρηματικότητα, διαχείριση και ηγεσία στις ΠΔΒ.	1	
E2	Επιχειρηματική πρακτική – Μοντελοποίηση μιας επιχείρησης ΠΔΒ		
	T2.1: Σχεδιασμός επιχείρησης για τις ΠΔΒ: προετοιμασία επιχειρηματικού σχεδίου και παρουσίαση επιχειρηματικών ιδεών	1	9
	T2.2: Αποτίμηση αξίας: Οικονομική, εμπορική και πολιτιστική αποτίμηση των προϊόντων και υπηρεσιών των ΠΔΒ.	1	
	T2.3: Αγορά, ανταγωνισμός, κατανάλωση και εμπορική προώθηση στις ΠΔΒ	1	

Λεπτομερής περιγραφή

Ενότητα 1: Κατανόηση της επιχειρηματικότητας στις ΠΔΒ

Θέμα 1.1. Δημιουργικότητα, καινοτομία και διατομεακές συνεργασίες. Πνευματική Ιδιοκτησία.

Το θέμα παρουσιάζει την ουσία των κλάδων του πολιτισμού και της δημιουργικότητας καθώς και τις ιδιαιτερότητές τους ως ένας ταχέως αναπτυσσόμενος τομέας οικονομικής δραστηριότητας που προωθεί την οικονομική ανάπτυξη, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και τα έσοδα από εξαγωγές, προωθώντας παράλληλα την κοινωνική ένταξη, την πολιτιστική πολυμορφία και την ανθρώπινη ανάπτυξη, ιδίως σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στην ερμηνεία των ΠΔΒ ως διεπιστημονικοί τομείς με υψηλό δυναμικό απορρόφησης γνώσεων, οι οποίοι ωστόσο ευημερούν στους τοπικούς πόρους και κληρονομιά.

Δίνεται έμφαση στη συζήτηση για το τι είναι καινοτομία όσον αφορά τις ΠΔΒ και ποια μέλη ομάδων είναι οι κινητήριοι μοχλοί της δημιουργικότητας και της καινοτομίας σε ένα σχέδιο ΠΔΒ. Επιπλέον, παρουσιάζονται και συζητούνται τα είδη ομάδων για διάφορους τομείς ΠΔΒ (παραγωγή ταινιών, παιχνίδια, παραγωγή εκδηλώσεων κ.λπ.). Θα συζητηθούν διάφορα είδη σχεδίων ΠΔΒ, με σκοπό να γίνει διάκριση μεταξύ καλλιτεχνικών, τεχνικών και διαχειριστικών ρόλων στα εν λόγω έργα.

Στο πλαίσιο αυτού του θέματος, θα δοθούν πληροφορίες για το θέμα της πνευματικής ιδιοκτησίας στις ΠΔΒ. Τα θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας στις ΠΔΒ θα αντιμετωπιστούν μέσω παραδειγμάτων που αφορούν σχέδια, δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικά δικαιώματα (για ερμηνευτές ή εκτελεστές, παραγωγούς και ραδιοτηλεοπτικούς φορείς).

Θέμα 1.2. Επιχειρηματικότητα, διαχείριση και ηγεσία στις ΠΔΒ.

Το θέμα εξετάζει τις έννοιες της επιχειρηματικότητας, της διαχείρισης και της ηγεσίας στο πλαίσιο των ΠΔΒ. Τα κύρια στοιχεία του σχεδιασμού, της οργάνωσης, του προσωπικού, της ηγεσίας και του ελέγχου επανεξετάζονται και εξετάζονται με πρακτικά παραδείγματα. Επίκεντρο είναι η διαχείριση των ομάδων σχετικά με τη συνδημιουργία και τη συνεργασία μεταξύ επαγγελματιών με καλλιτεχνικό και μη καλλιτεχνικό υπόβαθρο. Στο πλαίσιο αυτό, εξετάζεται η διαχείριση των συγκρούσεων και η διαχείριση των αλλαγών. Εξετάζονται επίσης πληροφορίες σχετικά με τα επιχειρηματικά μοντέλα, τους διαύλους επικοινωνίας και συνεργασίας που είναι ιδιαίτεροι για τις ΠΔΒ.

Ενότητα 2: Επιχειρηματική πρακτική - Μοντελοποίηση μιας επιχείρησης ΠΔΒ

Θέμα 2.1: Σχεδιασμός επιχείρησης για τους ΠΔΒ: προετοιμασία επιχειρηματικού σχεδίου και παρουσίαση επιχειρηματικών ιδεών.

Το θέμα αυτό εισάγει την έννοια του επιχειρηματικού σχεδίου ως οδικού χάρτη που περιγράφει συστηματικά μια επιχείρηση, περιγράφει λεπτομερώς τους επιχειρησιακούς και οικονομικούς

στόχους της επιχείρησης, καθορίζει τη βιωσιμότητα μιας επιχειρηματικής ιδέας και καθοδηγεί τη λήψη αποφάσεων. Δεδομένης της σημασίας του επιχειρηματικού σχεδίου κατά την έναρξη μιας επιχείρησης, το οποίο είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχία μιας επιχείρησης σε οποιοδήποτε τομέα δραστηριότητας και, επομένως, έτσι και στις ΠΔΒ, δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στο περιεχόμενο/τα βασικά τμήματα του επιχειρηματικού σχεδίου: προϊόντα και υπηρεσίες (πρόταση αξίας, βασικές δραστηριότητες, πόροι), διαχείριση και έλεγχο, συμπράξεις, ανάλυση αγοράς, στρατηγική μάρκετινγκ και χρηματοοικονομικό προγραμματισμό (προβλεπόμενο εισόδημα και κόστος, ανάγκες χρηματοδότησης). Λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές τεχνικές επικοινωνίας σε επιχειρηματικά πλαίσια, προσεγγίζεται ο ρόλος της δημιουργίας μιας επιχειρηματικής ιδέας. Στους φοιτητές παρέχονται σχετικές συμβουλές και ειδικές οδηγίες/συμβουλές σχετικά με τον τρόπο προετοιμασίας και παροχής ενός χώρου για δυνητικούς επενδυτές.

Θέμα 2.2: Αποτίμηση αξίας: Οικονομική, εμπορική και πολιτιστική αποτίμηση των προϊόντων και υπηρεσιών των ΕΒΕ.

Το θέμα εξετάζει τις σύγχρονες προκλήσεις μιας προσέγγισης με βάση την αξία για τον σχεδιασμό προϊόντων και υπηρεσιών στις ΠΔΒ. Τα θεωρητικά θεμελιώδη στοιχεία που σχετίζονται με τη δημιουργία αξίας αντιμετωπίζονται και το ειδικό περιεχόμενο αυτού του θέματος συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση των διαφορών μεταξύ πολιτιστικής αξίας και οικονομικής αξίας ως κοινωνικά κατασκευασμένα μέτρα. Λόγω της οικονομικής αξίας, διερευνάται το μοντέλο που βασίζεται στην αγορά, λαμβάνοντας υπόψη τα συστήματα ζήτησης, τις τιμές και την προθυμία πληρωμής στο συγκεκριμένο πλαίσιο της συμπεριφοράς της αγοράς εντός των ΠΔΒ. Από επιχειρηματική άποψη, οι φοιτητές προσανατολίζονται σε μια πιο αποτελεσματική αιτιολόγηση του σχεδιασμού ή του εκ νέου σχεδιασμού προϊόντων ή υπηρεσιών, λαμβάνοντας υπόψη την προσφορά και τη ζήτηση στην αγορά των ΠΔΒ

Θέμα 2.3: Αγορά, ανταγωνισμός, κατανάλωση και εμπορική προώθηση σε ΕΒΕ.

Στο πλαίσιο αυτό, εξετάζεται η σημασία της ανάπτυξης αποτελεσματικών ανταγωνιστικών στρατηγικών στο επιχειρηματικό πλαίσιο των ΠΔΒ. Εξετάζονται συναφή θέματα, όπως ο ορισμός των αγορών-στόχων, η απόκτηση πελατών και η κοινοποίηση της επιχειρηματικής πρότασης ως μέσου καθορισμού ενός ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος της επιχείρησης σε σχέση με τους ανταγωνιστές. Οι εκπαιδευόμενοι ενθαρρύνονται επίσης να συζητήσουν και να σκεφτούν τη δημιουργία μιας πελατειακής βάσης και ενός ανταγωνισμού στα ΠΔΒ, μαζί με τα δυνατά και αδύνατα σημεία τους, ώστε να είναι σε θέση να σκιαγραφήσουν συγκεκριμένες και επιζήμιες στρατηγικές μάρκετινγκ και πωλήσεων. Παρέχεται μια επισκόπηση της διαχείρισης της εμπορικής επωνυμίας, η οποία βασίζεται σε απτές και άυλες αξίες της εμπορικής επωνυμίας, και στην εφαρμογή των στρατηγικών εμπορικής προσαρμογής στις ΠΔΒ, ενισχυμένων από αναδυόμενες τεχνολογίες και στρατηγικές επικοινωνίας, όπως η αφήγηση ιστοριών. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις δυνατότητες του Digital Marketing να επιτύχει μια παγκόσμια αγορά με πιο οικονομικό και μετρήσιμο τρόπο, να αναπτύξει αμφίδρομη επικοινωνία με το κοινό των ΠΔΒ και να αυξήσει την ευαισθητοποίηση του εμπορικού σήματος.

Μορφή παράδοσης/διδασκαλίας

Το μάθημα βασίζεται στο βιωματικό μοντέλο μάθησης (ETL)² και η παράδοση/διδασκαλία του περιεχομένου της κατάρτισης θα ακολουθήσει τα κύρια στάδια που ορίζονται παρακάτω. Οι εκπαιδευτές θα προσαρμόσουν την αλληλουχία και το συνδυασμό των δραστηριοτήτων σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες των ομάδων των εκπαιδευομένων:

Στάδιο 1. Κίνητρα (Γιατί;)

- Κινηματογραφικές ιστορίες από πραγματική εξάσκηση
- Ομαδικές συζητήσεις
- Υποκειμενικά κουίζ ακολουθούμενα από αυτοαξιολόγηση ή αξιολόγηση από ομοτίμους
- Εικονικές επιτόπιες επισκέψεις (δραστηριότητες παρατήρησης)
- Απλές ομαδικές εργασίες (σχόλια από εκπαιδευτή και ομοτίμους)

Στάδιο 2. Εξειδίκευση (Τι;)

- (Video) διάλεξη - μοντέλα, τεκμηριωμένες πληροφορίες, θεωρητικό υπόβαθρο
- Ανάγνωση (σχολικά βιβλία, περιοδικά, άρθρα, ιστοσελίδες)
- Επιδείξεις βίντεο
- Ανεξάρτητη έρευνα και εφαρμογή θεωρητικών μοντέλων (απλά ποσοτικά ή ποιοτικά ερευνητικά θέματα)
- Αντικειμενικές δοκιμασίες (κουίζ)

Στάδιο 3. Προπονητής (Πώς;)

- Μελέτες περιπτώσεων
- Προβλήματα αυτοδιδασκαλίας
- Ατομικές (γραπτές ή προφορικές) εκθέσεις
- Δοκίμια αναστοχασμού
- Επίλυση προβλημάτων στους εικονικούς πίνακες συζητήσεων

Στάδιο 4. Αξιολόγηση (Αν;)

- Υποκειμενικές εξετάσεις
- Μικρά ατομικά (ή ομαδικά) ερευνητικά σχέδια
- Ομάδα ή ατομικές προσομοιώσεις ανταγωνισμού (οι φοιτητές λειτουργούν εικονικές επιχειρήσεις - ανάλυση συγκεκριμένων αγορών και στρατηγικών για την προώθηση, τον καθορισμό τιμών, τον προσδιορισμό ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων...)
- Παρουσίαση λύσεων σε πιο απαιτητικά ζητήματα (παροχή ευκαιρίας στους εκπαιδευόμενους να επιδείξουν τα δικά τους προσωπικά πλεονεκτήματα και ταλέντα - ενσωμάτωση μουσικής, τεχνών, τεχνικών δεξιοτήτων ή ειδικών γνώσεων...)

² Κόλμπ, Ντέιβιντ. (1984). Πειραματική εκμάθηση: Η εμπειρία ως πηγή μάθησης και ανάπτυξης.

- Ανταλλαγή ιδεών, ρόλοι, διαγωνισμοί, παιχνίδια

Προτεινόμενη οργάνωση δραστηριοτήτων βιωματικής τάξης

Ένα παράδειγμα θα μπορούσε να εισαχθεί μέσω μιας σύντομης κινητοποιητικής ιστορίας βίντεο, ακολουθούμενης από δύο θεματικές ερωτήσεις ή μια δραστηριότητα πειραματικού παιχνιδιού, που οδηγεί σε μια ελκυστικά οπτικοποιημένη διάλεξη (παρακίνηση στοχαστικής παρατήρησης). Μια επιπλέον μεμονωμένη εργασία ανάγνωσης μπορεί να συσχετιστεί με ένα συγκεκριμένο ερευνητικό ζήτημα για την ενθάρρυνση της αφηρημένης αντίληψης, ακολουθούμενη από συζήτηση σε μια ομάδα για μεμονωμένα αποτελέσματα ή ένα υποκειμενικό κουίζ, το οποίο μπορεί να γίνει για τη σύνοψη των βασικών σημείων και την ανάθεση μιας μεμονωμένης έκθεσης, ενός αντανακλαστικού έργου ή μιας παρουσίασης έργου δημιουργικής ομάδας ως εργασία κατ' οίκον (μέρος του ενεργού πειραματισμού).

Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να μοιραστούν τα ευρήματά τους σε μια παρουσίαση της τάξης ή να κάνουν μια αντικειμενική δοκιμασία ως μια νέα μορφή συγκεκριμένης εμπειρίας. Η αυτοαξιολόγηση ή η ανάδραση από ομότιμους κριτές θα οδηγήσει περαιτέρω σε στοχαστική παρατήρηση, η οποία με τη σειρά της θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως εισαγωγή στο επόμενο θέμα του μαθήματος.

VI. Χαρακτηριστικά του μαθήματος

Το πρόγραμμα σπουδών έχει σχεδιαστεί ως γενικό πρόγραμμα σπουδών που μπορεί να προσαρμοστεί για την παροχή ως μάθημα εκπαίδευσης ενηλίκων τόσο από ακαδημαϊκά όσο και από μη ακαδημαϊκά ιδρύματα. Ο συνολικός φόρτος εργασίας του αναλυτικού προγράμματος στην περίπτωση αυτή είναι 30 ώρες και μπορεί να βασιστεί σε πρόσωπο με πρόσωπο, διαδικτυακά και συνδυαστικές μορφές μάθησης σύμφωνα με την πρακτική των ιδρυμάτων που παρέχουν την εκπαίδευση. Μπορεί να πιστοποιηθεί ως μη τυπική δραστηριότητα μάθησης και να επικυρωθεί στην επίσημη εκπαίδευση βάσει της εθνικής νομοθεσίας της χώρας στην οποία πραγματοποιείται η εκπαίδευση.

Οι αποκτηθείσες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες θα προετοιμάσουν τους εκπαιδευόμενους του μαθήματος για να εργαστούν σε ορισμένες από τις ακόλουθες επαγγελματικές κατηγορίες επαγγελμάτων που ορίζονται από³ την ESCO ως αυτοαπασχολούμενοι ή συμβασιούχοι επαγγελματίες:

- **Κατηγορία 1:** Διευθυντές => 1431 Μάνατζερ αθλητικών, ψυχαγωγικών και πολιτιστικών κέντρων,
- **Κατηγορία 2:** Επαγγελματίες => 216 - Αρχιτέκτονες, σχεδιαστές, τοπογράφοι και σχεδιαστές/2166 - Γραφίστες και σχεδιαστές πολυμέσων, 262 Βιβλιοθηκονόμοι, Αρχαιοφύλακες και Επιμελητές, 264 Συγγραφείς, δημοσιογράφοι και γλωσσολόγοι, 265 Δημιουργικοί και ερμηνευτές καλλιτέχνες;
- **Κατηγορία 3:** Επαγγελματίες τεχνικοί και συνεργάτες => 343 Επαγγελματίες καλλιτεχνικοί, πολιτιστικοί και καλλιτεχνικοί συνεργάτες, 3332 - Σχεδιαστές συνεδρίων και εκδηλώσεων. 3339 - Πράκτορες παροχής υπηρεσιών σε επιχειρήσεις που δεν κατατάσσονται αλλού (φορείς προώθησης, τουριστικοί διευθυντές κ.λπ.)

καθώς και σε άλλα συναφή επαγγέλματα που εμφανίζονται στις ΠΔΒ ή σε άλλους τομείς που αξιοποιούν τα αποτελέσματα και τους πόρους των ΠΔΒ.

³ Η ESCO σημαίνει την ευρωπαϊκή πολυγλωσσική ταξινόμηση των δεξιοτήτων, των ικανοτήτων και των επαγγελμάτων. Παρέχει έναν γενικό ενιαίο κατάλογο και περιγραφές των επαγγελματικών επαγγελμάτων και δεξιοτήτων που αφορούν την αγορά εργασίας της ΕΕ και την εκπαίδευση και κατάρτιση. Η ESCO διατηρείται από τη ΓΔ Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

VII. Μεθοδολογικές κατευθυντήριες γραμμές για την παράδοση

- *Προϋποθέσεις*

Το μάθημα αυτό έχει σχεδιαστεί για να παρέχει στοχευμένες γνώσεις στους επαγγελματίες των Τεχνών και Ανθρωπιστικών Σπουδών που ενδιαφέρονται να διαχειριστούν τα δικά τους έργα και επιχειρήσεις, καθώς και έργα που ξεκινούν από τους ομοτίμους και τους συνεργάτες τους. Θα είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για τους αποφοίτους Τεχνών και Ανθρωπιστικών Σπουδών με μικρό ή αμελητέο υπόβαθρο στην οικονομική αλληλεπίδραση, την επιχειρηματικότητα, τη διαχείριση, καθώς και τον πολιτισμό και τις δημιουργίες, καθώς και τομείς οικονομικής αξίας. Ωστόσο, οι εκπαιδευόμενοι με πιο ουσιαστικές γνώσεις επί του θέματος μπορούν επίσης να επωφεληθούν από το μάθημα επεκτείνοντας το εύρος και το βάθος της κατανόησής τους για την αειφόρο ανάπτυξη. Για τη δεύτερη κατηγορία χρηστών, οι πρόσθετες ενδείξεις έχουν ιδιαίτερη αξία.

Το έργο του μαθήματος είναι να υπογραμμίσει τη σύνδεση μεταξύ των πολιτιστικών, οικονομικών και κοινωνικών θεμάτων καθώς και τον πολύπλοκο αντίκτυπο των ΠΔΒ στην ανάπτυξη και την καινοτομία στους διάφορους τομείς της οικονομίας και της κοινωνίας. Το μάθημα βασίζεται σε διεπιστημονική προσέγγιση, αποφεύγοντας παράλληλα την τεχνική ορολογία.

Το βάρος των διαφόρων θεμάτων στο πρόγραμμα σπουδών μπορεί να αλλάξει προκειμένου να προσαρμοστεί στις ανάγκες των εκπαιδευόμενων και το περιεχόμενο μπορεί να διευρυνθεί για να συμπεριλάβει πρόσθετες ή πιο λεπτομερείς πληροφορίες.

- *Εκπαίδευση, απαιτούμενη ανάγνωση και συμμετοχή στην τάξη*

Η διδασκαλία πρέπει γενικά να συμμορφώνεται με την κυρίαρχη παιδαγωγική κουλτούρα στο εκπαιδευτικό ίδρυμα που προσφέρει το μάθημα. Ωστόσο, οι χρήστες θα πρέπει να σημειώσουν ότι αυτό το πρόγραμμα σπουδών έχει σχεδιαστεί ειδικά με σκοπό τη διευκόλυνση της βιωματικής μάθησης, δηλαδή οι διαλέξεις περιορίζονται στο ελάχιστο και η τάξη θα πρέπει να βασίζεται σε ενεργές τεχνικές μάθησης.

Σκοπός των τάξεων είναι να ενθαρρύνουν τη συζήτηση για τα θέματα που καλύπτονται, καθώς και την ανταλλαγή απόψεων και πρόσθετων πληροφοριών. Παρέχονται πρόσθετες ενδείξεις για πιο προχωρημένους εκπαιδευόμενους, για μελλοντική αναφορά ή για εκπαιδευόμενους που πραγματοποιούν περαιτέρω έρευνα επί του θέματος, π.χ. ως μέσο για την ανάπτυξη των τελικών τους σχεδίων. Οι εκπαιδευόμενοι αναμένεται να έρθουν στην τάξη προετοιμασμένοι να συνεισφέρουν σημαντικά σε ομαδικές συζητήσεις, αναθέσεις και ασκήσεις στην τάξη. Συμμετοχή προσκεκλημένων διδασκόντων, οι οποίοι διαθέτουν εξαιρετικές γνώσεις στον υπό συζήτηση τομέα - π.χ. υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, έμπειροι εκπαιδευτικοί, επιχειρηματίες, σύμβουλοι επιχειρήσεων κ.λπ. - ενθαρρύνεται έντονα. Η χρήση ελεύθερα προσβάσιμων διαδικτυακών πόρων για την εκπαίδευση (ηλεκτρονικά παιχνίδια, βίντεο περιπτώσιολογικών μελετών) καθώς και η καθοδήγηση από ομοτίμους μεταξύ των φοιτητών μπορεί επιπλέον να συμβάλει στην ποιότητα της κατάρτισης.

- *Αναθέσεις και αξιολόγηση*

Η ανάθεση εργασιών και η αξιολόγηση ακολουθούν τους εσωτερικούς κανόνες κάθε ιδρύματος. Με την επιφύλαξη των εσωτερικών κανόνων κάθε ιδρύματος, εξετάζονται δύο βασικές επιλογές αξιολόγησης: i) τακτική παρακολούθηση της τάξης και σχετική συμμετοχή στην τάξη - για τους παραδοσιακούς φοιτητές, και ii) τελική εξέταση.

Τα ακόλουθα παραδείγματα αξιολόγησης και ανάθεσης εργασιών έχουν σχεδιαστεί ως επιλογή και κατάλογος επιλογών, δηλαδή κάθε εκπαιδευτής μπορεί να καταρτίσει το δικό του σχέδιο αξιολόγησης με βάση το θεσμικό πλαίσιο, τις ανάγκες και το επίπεδο των φοιτητών όταν το μάθημα παραδίδεται σε ένα πραγματικό εκπαιδευτικό περιβάλλον.

***(α) Ατομικά/Ομαδικά ηλεκτρονικά Χαρτοφυλάκια για περιπτωσιολογικές μελέτες
επιχειρήσεων ΠΔΒ***

Το ηλεκτρονικό χαρτοφυλάκιο (που αναπτύσσεται με τη χρήση διαφορετικών εργαλείων πολυμέσων) θα πρέπει να χρησιμεύσει για την εισαγωγή του φοιτητή/ασκούμενου στη διαδικασία έρευνας και ανάλυσης στον τομέα των ΠΔΒ. Το κύριο αποτέλεσμα του ηλεκτρονικού χαρτοφυλακίου θα πρέπει να είναι η λεπτομερής παρουσίαση, ανάλυση και αξιολόγηση μιας περιπτωσιολογικής μελέτης των ΠΔΒ. Μια περίπτωση είναι η σύνοψη μιας πραγματικής κατάστασης που αντιμετωπίζει μια επιχείρηση στον κόσμο. Ιδιαίτερη προσοχή δίδεται στο δευτερογενές αποτέλεσμα που επιτυγχάνεται σε κάθε περίπτωση και στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η επιλεγείσα επιχείρηση, με επίκεντρο τον τρόπο με τον οποίο τα διδάγματα που αντλήθηκαν μπορούν να γνωστοποιηθούν και να επηρεάσουν άλλους επαγγελματίες του τομέα. Τα έγγραφα υψηλής βαθμολογίας θα πρέπει ιδανικά να βασίζονται σε συνέντευξη ή ανταλλαγή ερωτηματολογίων με την επιχείρηση ή/και σε εκτεταμένη έρευνα. Τα έγγραφα αυτά θα πρέπει να συμπληρώνονται από στοιχεία πολυμέσων όπως φωτογραφίες, βίντεο, PowerPoint, αντίγραφα, συμπληρωμένα ερωτηματολόγια ή αρχεία ήχου από συνεντεύξεις και άλλα. Οι εκπαιδευτές μπορούν να αναπτύξουν τις δικές τους κατευθυντήριες γραμμές λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των φοιτητών/καταρτιζόμενων και το επίπεδο των γνώσεων τους σε σχετικούς τομείς.

Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με το αναμενόμενο περιεχόμενο των μελετών περιπτώσεων:

- Γενική επισκόπηση της επιχείρησης, συμπεριλαμβανομένου του τομέα δραστηριοτήτων της
- Οι παράγοντες της επιχειρηματικής πρωτοβουλίας και ο ρόλος της διοίκησης της επιχείρησης, των εργαζομένων, της τοπικής κοινότητας και των ενδιαφερομένων/κοινού
- Καινοτόμες λύσεις - τεχνολογικές ή/και μη τεχνολογικές - που εφαρμόζονται από την επιχείρηση και τρόπος κλιμάκωσης τους (εάν ισχύει)
- Προκλήσεις και εμπόδια, που περιλαμβάνουν, ενδεικτικά, προβλήματα δημιουργίας αξίας, χρηματοδότησης, βιωσιμότητας, διαχείρισης (επιχειρησιακής ή στρατηγικής), επικοινωνίας και μάρκετινγκ, στελέχωσης
- Συνολική εκτίμηση της πολιτιστικής αξίας, των δευτερογενών αποτελεσμάτων, των διατομεακών συνεργασιών και της οικονομικής βιωσιμότητας της επιχείρησης

- Συστάσεις για τη βελτίωση του περιγραφόμενου επιχειρηματικού μοντέλου με σκοπό την επέκταση/μεγιστοποίηση του αντικτύπου του

Τυπικές απαιτήσεις όσον αφορά το μήκος: μεταξύ 1.000 και 1.200 λέξεων (τουλάχιστον, χωρίς πηγές/αναφορές, παραρτήματα και τεχνουργήματα πολυμέσων).

β) Μεμονωμένο σχέδιο (Επιχειρηματικό σχέδιο)

Οι εκπαιδευόμενοι θα αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις στα ΠΔΒ σχεδιάζοντας τη δική τους πρωτοβουλία για μια υπάρχουσα ή φανταστική επιχείρηση. Η παρουσίαση του μεμονωμένου σχεδίου μπορεί να λάβει τη μορφή παρουσίασης, π.χ. παρουσίαση των προσφορών σε δυνητικούς επενδυτές/οργανισμούς χρηματοδότησης ή αυτοεξέταση, π.χ. καταγραφή των παρουσιάσεων των εκπαιδευόμενων, ακολουθούμενη από αυτοαξιολόγηση ή/και αξιολόγηση από ομοτίμους των παρουσιάσεων.

Σκοπός του μεμονωμένου σχεδίου είναι να υποχρεώσει τους εκπαιδευόμενους να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που είναι εγγενείς στην επιχειρηματική δραστηριότητα στον πολιτιστικό και δημιουργικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων ενδεικτικά:

- προετοιμασία μιας ιδέας για μια επιχείρηση/έργο ΠΔΒ σχεδιασμένο για την τοπική κοινότητα/περιοχή (π.χ. περιβάλλον πραγματικής ζωής)
- περιγραφή της πρωτοβουλίας και του τρόπου με τον οποίο σχετίζεται με το συνολικό οικονομικό προφίλ της περιοχής-στόχου, συμπεριλαμβανομένης της πιθανής συνέργειας με άλλες επιχειρήσεις και τομείς
- έρευνα και ανάλυση της δυνατότητας δημιουργίας κοινής αξίας, καινοτομίας, διάχυσης και διατομεακών συνεργασιών
- σχεδιασμός της δρομολόγησης της πρωτοβουλίας, καθορισμός της κατεύθυνσης και καθορισμός της διαχείρισης και της επιχειρησιακής δομής της επιχείρησης
- βελτιστοποίηση μιας επικοινωνιακής στρατηγικής - ιδίως όσον αφορά τη δημιουργία αξίας.

Τυπικές απαιτήσεις όσον αφορά το μήκος: μήκος: μεταξύ 1.000 και 1.200 λέξεων (κατ' ελάχιστο).

γ) Εξετάσεις προόδου και τελικές εξετάσεις

Οι εξετάσεις μπορούν να οργανωθούν μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος. Η διάρκεια μιας τέτοιας εξέτασης μπορεί να κυμαίνεται μέχρι 1 ακαδημαϊκή ώρα. Συνιστάται οι εξετάσεις να περιλαμβάνουν ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών και ερωτήσεις ανοικτών. Οι εξετάσεις που βασίζονται σε περιπτωσιολογικές μελέτες θα μπορούσαν να αποτελέσουν την προτιμώμενη επιλογή για τους εκπαιδευόμενους προηγμένου επιπέδου ή για την εκπαίδευση που προσανατολίζεται στην πρακτική άσκηση. Στο πλαίσιο αυτό, οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να κληθούν να αναλύσουν τη μελέτη περίπτωσης μέσω πολλαπλών επιλογών και ανοικτών ερωτήσεων.

• Βαθμολόγηση

Η αξιολόγηση θα πρέπει γενικά να συμμορφώνεται με τους ισχύοντες κανόνες αξιολόγησης και βαθμολόγησης στο εκπαιδευτικό ίδρυμα.

Συνιστάται η αξιολόγηση των έργων να δίνει προτεραιότητα στις καινοτόμες ιδέες, τη δημιουργικότητα, τη λογική και την πρακτική. Το ακόλουθο μοντέλο αξιολόγησης μπορεί να εφαρμοστεί για κλίμακα 1 έως 5 ή/και συναφή επίπεδα επάρκειας:

- 1- Αρχάριος: βασική, με ελάχιστη κατανόηση των βασικών εννοιών και μοντέλων
- 2- Αρχάριος ερμηνευτής: ικανοποιητική και επιφανειακή κατανόηση των βασικών εννοιών και μοντέλων, με ελάχιστες ή μηδενικές πρόσθετες πληροφορίες, και με ελάχιστη καινοτόμο γνώση
- 3- Ικανός εκτελεστής: καλό, επίδειξη καλής κατανόησης των βασικών θεμάτων και ορισμένων πρόσθετων πληροφοριών, παρέχοντας μερικές νέες ιδέες ή επιδεικνύοντας επίγνωση των καινοτομιών στον τομέα
- 4- Εξαιρετικός εκτελεστής: εξαιρετικές και σημαντικά πάνω από τις μέσες προσδοκίες του εκπαιδευτή ή τη μέση απόδοση στην τάξη, επιδεικνύοντας εξαιρετική κατανόηση των βασικών εννοιών και θεμάτων και σε συνδυασμό με σημαντική περαιτέρω έρευνα, με ένα σημαντικό δημιουργικό ή καινοτόμο στοιχείο
- 5- Ειδικός: ισχυρή κατανόηση των βασικών πληροφοριών και των βασικών εννοιών και μοντέλων, με αξιοσημείωτα δημιουργικά ή καινοτόμα στοιχεία

Η κλίμακα μπορεί να μετατραπεί σε επίπεδα, βαθμούς και ποσοστά, ανάλογα με τα συστήματα βαθμολογίας των χωρών όπου παραδίδεται το μάθημα.

Προτεινόμενα συστήματα αξιολόγησης:

Επιλογή 1:

1. Συμμετοχή σε ατομικές και/ή ομαδικές αναθέσεις και ασκήσεις εντός της τάξης - 60%
2. Μεμονωμένο έργο - 40%

Επιλογή 2:

1. Συμμετοχή σε ατομικές και/ή ομαδικές αναθέσεις και ασκήσεις εντός της τάξης - 60%
2. Τελικές εξετάσεις - 40%

Επιλογή 3:

1. Τελικές εξετάσεις - 100%

- *Κώδικας ακαδημαϊκής δεοντολογίας και ακεραιότητας*

Κάθε ίδρυμα που εφαρμόζει το πρόγραμμα ενθαρρύνεται να ακολουθεί τον δικό του κώδικα ή σειρά κανόνων όσον αφορά την ακαδημαϊκή ειλικρίνεια, την απαγόρευση των διακρίσεων λόγω φύλου, εθνικότητας, θρησκείας ή γενετήσιου προσανατολισμού, την ανοικτή συζήτηση και τον σεβασμό των αποκλινουσών απόψεων, την λογοκλοπή κ.λπ.

VIII. Γενική λίστα αναagnώσεων

EN

The Museum of Broken Relationships – Modern Love in 203 everyday objects, by Olinka Vištica and Dražen Grubišić, ed. by Weidenfeld & Nicolson, 2017, Great Britain, ISBN (hardback) 978 1 4746 0549 6.

Luc Long & Mark Dion, *Carnet de fouilles & Lab Book*, ed. by Actes Sud & Musée Departamental Arles Antique / Luc Long, *Carnet de fouilles*, Sous la direction de David Djaoui, Actes Sud & Musée Departamental Arles Antique.

David Usborne, Foreword by Thomas Heatherwick, *Objectivity*, Thames & Hudson, London, UK, 2010.

Jonathan D. Lippincott, *Large Scale – Fabricating Sculpture in the 1960s and 1970s*, Princeton Architectural Press, New York, 2012.

Douglas Gunn, Roy Luckett & Josh Sims, *Vintage Menswear – A Collection from The Vintage Showroom*, 2017, Laurence King Publishing Ltd, London, UK.

Douglas Gunn & Roy Luckett, *The Vintage Showroom – An Archive of Menswear*, 2015, Laurence King Publishing Ltd, London, UK.

Contributors, Author Collective, *60. / Innovators shaping our creative future*, Thames & Hudson Ltd, 2009, London, UK

Neil Spiller & Nic Clear, *Educating Architects: How tomorrow's practitioners will learn today*, Thames & Hudson, London, UK, 2014

Tristan Manco, *Big Art Small Art*, Thames & Hudson, London, UK, 2014

Rian Hughes, *Ideas can be Dangerous*, ed. by Fiell

Inna Alesina, Ellen Lupton, *Exploring Materials – Creative Design for Everyday Objects*, Princeton Architectural Press, New York, Maryland Institute College of Art, Baltimore, New York, 2010.

Klanten, Robert, Schulze, Floyd, *SARAH ILLENBERGER*, published by Gestalten, Berlin, 2011, ISBN 978-3-89955-385-7.

Llewellyn, Nigel, Williamson, Beth, + contributors, *THE LONDON ART SCHOOLS: REFORMING THE ART WORLD, 1960 TO NOW*, Tate Publishing, 2015, ISBN 978 1 84976 296 0.

McLellan, Todd, *THINGS COME APART – A Teardown manual for modern living*, ed. by Thames & Hudson, London, 2013, ISBN 978-0-500-51676-8.

Mia, Mini Miss, Yip, Penter, *BAG DESIGN – A handbook for accessories designers*, ed. by Fashionary International Ltd., 2016, ISBN 978-988-77108-0-6.

Müller, Bernard, Snoep, Jacomijn Nanette, *VOUDOU/VOODOO – The Arbogast Collection*, ed. by Éditions Loco/Marc Arbogast, Strasbourg, 2013, ISBN 978-2-919507-16-0.

- Sudjic, Deyan, *THE LANGUAGE OF THINGS – Understanding the world of desirable objects*, ed. by W. W. Norton & Company, New York, 2009, ISBN 978-0-393-07081-1.
- Abisuga-Oyekunle, O. A. & Fillis, I. R. (2017), The role of handicraft micro-enterprises as a catalyst for youth employment. *Creative Industries Journal*, 10:1, 59-74, DOI: 10.1080/17510694.2016.1247628
- Aquino, E., Phillips, R., and Sung, H. (2012). Tourism, culture, and the creative industries: Reviving distressed neighbourhoods with arts-based community tourism. *Tourism, Culture & Communication*, 12(1), 5–18.
- Bakas, F.E., Duxbury, N. & De Castro, V.T. (2018). ‘Creative tourism: Catalysing artisan entrepreneur networks in rural Portugal.’ *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research* 24 (4), pp.731-752, <https://doi.org/10.1108/IJEER-03-2018-0177>.
- Banaji, S., Burn, A. & Buckingham, D. (2010). *The rhetorics of creativity: a literature review*. Creativity, Culture & Education.
- Belfiore, E. (2002). Art as a means of alleviating social exclusion: does it really work? A critique of instrumental cultural policies and social impact in the UK. *International Journal of Cultural Policy*, 8(1), pp. 91-106.
- Bessant, J. & Tidd, J. (2015). *Innovation and entrepreneurship* (3rd ed). Wiley
- Burry, Mark & Burry, Jane, *Prototyping for Architects*, Thames & Hudson Ltd., London, 2016
- ClydeBan Business (2016). *Business Plan QuickStart Guide: The Simplified Beginner’s Guide to Writing a Business Plan*. ClydeBan Media
- Colette, H. (2009). Women and the creative industries: exploring the popular appeal. *Creative Industries Journal*, 2:2, 143-160, DOI: 10.1386/cij.2.2.143/1
- De Beukelaer, C. & O’Connor, J. (2017). The Creative Economy and the Development Agenda: The Use and Abuse of ‘Fast Policy’. In Polly Stupples & Katerina Teaiwa (eds.), *Contemporary Perspectives on Art and International Development* (pp. 27-47). Routledge.
- Duxbury, N., Albino, S., & Carvalho, C. (orgs.) (2021), *Creative Tourism: Cultural Resources, Entrepreneurship and Engaging Creative Travellers [forthcoming]*. CAB International.
- Duxbury, N. & Bakas, F.E. (2020). "Creative Tourism: A Humanistic Paradigm in Practice". In *Shaping a humanistic perspective for the tourism industry*, edited by Ernestina Giudici; Maria
- Della Lucia; Daniela Pettinao. Book II, chapter 7, Italy: Routledge.
- Finch, B. (2013). *How to Write a Business Plan*. Kogan Page
- Flew, T. (2012). *The Creative Industries. Culture and Policy*. Sage.
- Florida, R. (2002). *The rise of the creative class... and how it’s transforming work, leisure, community and everyday life*. Basic Books

Gouvea, R., Kapelianis, D., Montoya, M-J. R. & Vora, G. (2020). The creative economy, innovation and entrepreneurship: an empirical examination, *Creative Industries Journal*, DOI: 10.1080/17510694.2020.1744215

Kerrigan, S., McIntyre, P., Fulton, J. & Meany, M. (2020). The systemic relationship between creative failure and creative success in the creative industries, *Creative Industries Journal*, 13:1, 2-16, DOI: 10.1080/17510694.2019.1624134

Lee-Ross, D. & Lashley, C. (2009). *Entrepreneurship and Small Business Management in the Hospitality Industry*. Elsevier

Noyes E., Allen, I. E. & Parise, S. (2012). Innovation and entrepreneurial behaviour in the Popular Music industry. *Creative Industries Journal*, 5:1-2, 139-150, DOI: 10.1386/cij.5.1-2.139_1

Osterwalder, A. & Pigneur, Y. (2010). *Business Model Generation: A Handbook for Visionaries, Game Changers, and Challengers*. John Wiley & Sons

Richards, G. (2020). Designing creative places: The role of creative tourism. *Annals of Tourism Research*, 85.

Richards, G. (2010). Increasing the attractiveness of places through cultural resources. *Tourism, Culture & Communication*, 10, 47–58.

Cerneviciute, Jurate & Strazdas, Rolandas. (2018). *Teamwork management in Creative industries: factors influencing productivity*. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*. 6. 503-516

Dümcke, C (2015). *New Business Models in the Cultural and Creative Sectors (CCSs)*.

European Expert Network on Culture

Koleva, P. (2021), *Cross-sectoral cooperation and innovation within Creative and Cultural Industries – practices, opportunities and policies within the area of the Northern Dimension Partnership on Culture*, Northern Dimension Partnership on Culture (NDPC)

BG

Министерство на културата на Република България (2019), *Стратегия за развитие на българската култура (2019-2029)*, Проект

Кабаков, И. (2004), *Мениджмънт и правна инфраструктура на културата*, София: Сиела, ISBN 9549064298

Кабаков, И. (2017), *Интегрирано управление на културата*, София: УИ „Св. Климент Охридски“, ISBN 9789540743127

Колева, П.Г. (2013), *Иновационните практики като фактор за стратегическо развитие на организации в сектор „Култура“*, София: Интеркултурта Консулт

Стоянов, И. (2018), *Място на творческите индустрии в областните стратегии за развитие — проблеми и възможности*, Велико Търново: ВТУ „Св.Св. Кирил и Методий“, Годишник на департамент „Администрация и управление“, т. 3

Борисова, В. (2017), *Бизнес с интелектуална собственост в творческите индустрии*, София: УНСС, ISBN 9786192320034

Наръчник „Ролята на местните власти за насърчаване на креативните индустрии“ (2016), София: Фондация „Каузи“

Проект „Дигитална култура за регионално сближаване“, <https://www.digital-culture.eu/bg>

Дракър, П. (2010), *Практика на мениджмънта*, София: Класика и стил, ISBN 9549964167

Дракър, П. (2002), *Ефективното управление*, София: Класика и стил, ISBN 9549964167

Ламиман, Ж. (2003). *Успешната иновация*, София: Класика и стил

Бърд, Д (2012), *Директен и дигитален маркетинг на здравия разум*, София: Locus, ISBN 9789547831841

Тотева, М (2019), *Функции на дигитализацията при комуникация 4.0*, Сп. „Реторика и комуникации“, брой 39

Тодоров, П., (2008), *Промени в пазара на електронните медии в условията на цифровизация*, електронно издание „Медии и обществени комуникации“, бр. 1, декември

PT

AICEP (2020). Guia de apoio às Indústrias Culturais e Criativas [brief information on the available financial programmes and support mechanisms]. Available at: <https://portugalglobal.pt/PT/ComprarPortugal/Fileiras/industrias-culturais-criativas/Paginas/industrias-culturais-criativas.aspx>

Amaral, N. (2019). *Impacto: como comunicar em público*. Arena Editora

Carvalho, J. M. (2016). *Inovação e Empreendedorismo* (2ª ed). Vida económica

Duxbury, N., Fortuna, C., Bandeirinha, J. A. & Peixoto, P. (2012). Em torno da cidade criativa. *Revista Crítica de Ciências Sociais*, 99, pp. 5-8

Faustino, P. (2014). *Indústrias Criativas, Media e Clusters*. Media XXI. ISBN: 9789897290572

Fundação Serralves (2008). *Estudo Macroeconómico para o desenvolvimento de um Cluster de Indústrias Criativas na região do Norte*. Porto: Fundação Serralves.

Mateus, A. (Coord.) (2010). *O Sector cultural e Criativo em Portugal*. Estudo para o Ministério da Cultura. Augusto Mateus & Associados.

Mateus, A. (Coord.) (2013). *A cultura e a criatividade na internacionalização da economia portuguesa*. Estudo para o Gabinete de Estratégia, Planeamento e Avaliação Culturais da Secretaria de Estado da Cultura. Augusto Mateus & Associados.

Quintela, P. & Ferreira, C. (2018). Indústrias culturais e criativas em Portugal: um balanço crítico de uma nova ‘agenda’ para as políticas públicas no início deste milénio. *Revista Todas as Artes*, 1(1), pp. 89-111, DOI: 10.21747/21843805/tav1n1a6

Saraiva, J. M. (2015). *Empreendedorismo. Do conceito à aplicação, da ideia ao negócio, da tecnologia ao valor* (3^a ed). Imprensa da Universidade

Sarkar, S. (2014). *Empreendedorismo e Inovação* (3^a ed). Escolar Editora.

SR

Milena Dragičević Šešić, Sanjin Dragojević (2005). *Menadžment umetnosti u turbulentnim okolnostima*. ISBN: 953-222-282-0

Dragičević-Šešić, M. (2012) Ethical dilemmas in cultural policies: conceptualising new managerial practices in new democracies. *Zbornik radova Fakulteta dramskih umetnosti*, str. 69-94

Dimitrije Vujadinović (2005). *Umetnost i autosko pravo*. ISBN: 978-86-84159-25-9

GR

Κορρές, Γ., (2015). Επιχειρηματικότητα και ανάπτυξη. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/693>

Κόκκινου, Α., 2015. Ευρωπαϊκές επιχειρήσεις και καινοτομική επιχειρηματικότητα. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/1331>

Λαλούμης, Δ., (2015). Διοίκηση ανθρώπινου δυναμικού τουριστικών επιχειρήσεων. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/5295>

Λαλούμης, Δ., (2015). Διοίκηση τουριστικών επιχειρήσεων. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/5283>

Παιτσίνης Κώστα, Γ., Υφαντίδου, Γ., 2015. Η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/4256>

ΤΣΩΛΗΣ, Δ., (2016). Προστασία και Διαχείριση της Πνευματικής Ιδιοκτησίας Ψηφιακού Περιεχομένου στο Διαδίκτυο και τα Σύγχρονα Δίκτυα. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/6482>

Με συγχρηματοδότηση από το
πρόγραμμα «Erasmus+»
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Δημούλας, Χ., (2015). Τεχνολογίες συγγραφής και διαχείρισης πολυμέσων. [ηλεκτρ. βιβλ.]
Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο:
<http://hdl.handle.net/11419/4343>